

Istoria re trăită

În ziua de 21 mai 2016, la Muzeul de Istorie și Arheologie din Parcul Monumentul Independenței, sub titlul NOAPTEA EUROPEANĂ A MUZEELOR, I.C.E.M. Tulcea și Muzeul Militar București, au organizat evenimentul ISTORIA RETRĂITĂ, un omagiu dedicat soldaților armatei române cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial

Cum a început Primul Război Mondial

La 28 iunie 1914, în localitatea Sarajevo, un student bosniac i-a împușcat mortal pe arhiducele Franz Ferdinand, urmașul la tronul Austro-Ungariei și pe soția acestuia. Ucigașul urmărea eliberarea Bosniei de sub dominația Imperiului Austro-Ungar și crearea unui stat independent iugoslav. Pentru unii el a fost un luptător pentru libertate, pentru alții un terorist.

Abominabila faptă a declanșat cel mai mare conflict militar cunoscut până atunci de omenire. Au murit imperii, s-au născut noi state, s-a îngropat o epocă.

Atentatul a fost scânteia care a dus la izbucnirea conflagrației mondiale, nu cauza principală a războiului. Marile puteri au evaluat eventualele câștiguri și riscuri și au decis să intre în război - spun unii istorici, în timp ce alții susțin că anumite imperii și state s-au implicat în marea conflagrație fără să se gândească la consecințe.

Se consideră că personalitățile direct responsabile pentru declanșarea marelui conflict armat au fost Kaiserul Wilhelm al II-lea, Împăratul Franz-Josef și Țarul Nicolae al II-lea.

„Sunt complet nebuni! Un război între europeni înseamnă un război civil, cea mai monumentală tâmpenie pe care lumea a făcut-o vreodată”,

declara generalul francez Hubert Lyaute, primul rezident general al Franței în Maroc.

Dar cauzele care au dus la izbucnirea Marelui Război au fost complexe: imperiile multi-naționale conduse nedemocratic, disputele istorice nerezolvate, deteriorarea echilibrului politic, dificultățile mijloacelor limitate de comunicare în relațiile diplomatice, lipsa surselor de materie primă, dar și a piețelor de desfacere pentru producția industrială, noul sistem de alianțe, naționalismul, mișcărilor de auto-deter-

minare, cursa înarmărilor și militarismul Germaniei.

Combatanți: **Antanta** (Franța, Imperiul Britanic și Imperiul Rus) și **Puterile Centrale** (Germania, Austro-Ungariei, Imperiului Otoman și Bulgaria).

Nici un alt conflict anterior nu a implicat un număr atât de mare de militari și atâtea părți pe câmpul de luptă.

Cel mai mare masacru cunoscut până atunci de omenire a lăsat în urma 10.000.000 de morți și enorme pierderi materiale. Devastatoarea conflagrație a ucis o epocă și a schimbat harta politică a lumii. În Europa au fost doborâte imperiile German, Austro-Ungar, Otoman și Rus. În Europa Centrală au apărut noi state.

Războiul a prilejuit Revoluția Bolșevică, la rândul ei, aceasta inspirând alte revoluții comuniste din Europa și de pe alte continente.

Războiul cuprinde Europa și întreaga lume

După atentat, consiliul de miniștri austro-ungar a dat Serbiei, considerată responsabilă de atentat, un ultimatum.

Imperiul Austro-Ungar dorea de fapt să profite de ocazie pentru a-și extinde autoritatea asupra Serbiei, zdrobind mișcarea naționalistă, consolidându-și astfel influența în Balcani.

Ultimatumul nu a fost acceptat și o lună mai târziu, la 28 iulie 1914, Imperiul Austro-Ungar ataca Serbia, câteva zile mai târziu intra de partea Serbiei și aliatul ei istoric Imperiul Țarist, apoi la 1 august Germania, aliata Austro-Ungariei, declara război Rusiei și Franței și

invada Belgia, pentru a ajunge pe cea mai scurtă rută posibilă la Paris.

Mai mult obligată moral decât printr-un tratat scris să apere Franța, dar legată de 75 de ani printr-un tratat de Belgia, Anglia declara și ea război Germaniei, împreună cu domeniile sale Australia, Canada, India, Noua Zeelandă și Uniunea Africii de Sud.

Când, la 23 august 1914, Japonia, onorând un tratat militar cu Marea Britanie, declara război Germaniei, conflictul european devenea mondial.

În octombrie 1914 și Imperiul Otoman se alătură Germaniei și Austro-Ungariei și declara război Antantei. În mai 1915, după o perioadă de expectativă, Italia, aliată deopotrivă cu Germania și Austro-Ungaria, se alătură puterilor aliate declarând război Austro-Ungariei, iar în octombrie Bulgaria intra alături de Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria și Imperiul Otoman).

Cum atacurile submarinelor germane amenințau transporturile comerciale americane către Marea Britanie și Franța, președintele Woodrow Wilson declara că Statele Unite sunt forțate să intre în război: la 6 martie 1917 S.U.A. se alătură Antantei.

Rând pe rând, forțate de diverse alianțe sau tratate bilaterale, intră în război cu Germania și Austro-Ungaria și alte state: Brazilia, China, Costa Rica, Cuba, Grecia, Guatemala, Haiti, Honduras, Liberia, Muntenegru, Panama, Portugalia, San Marino, Siam și Uruguay.

Această succesiune de evenimente arată că sistemul de alianțe și tratate istorice între state și marile imperii europene a fost motivul principal al escaladării conflictului. Ceea ce părea a fi un război limitat și de scurtă durată, s-a transformat rapid în cea mai mare conflagrație pe care o cunoscuse omenirea până atunci.

La 27 august 1916, România intra în război alături de Antantă

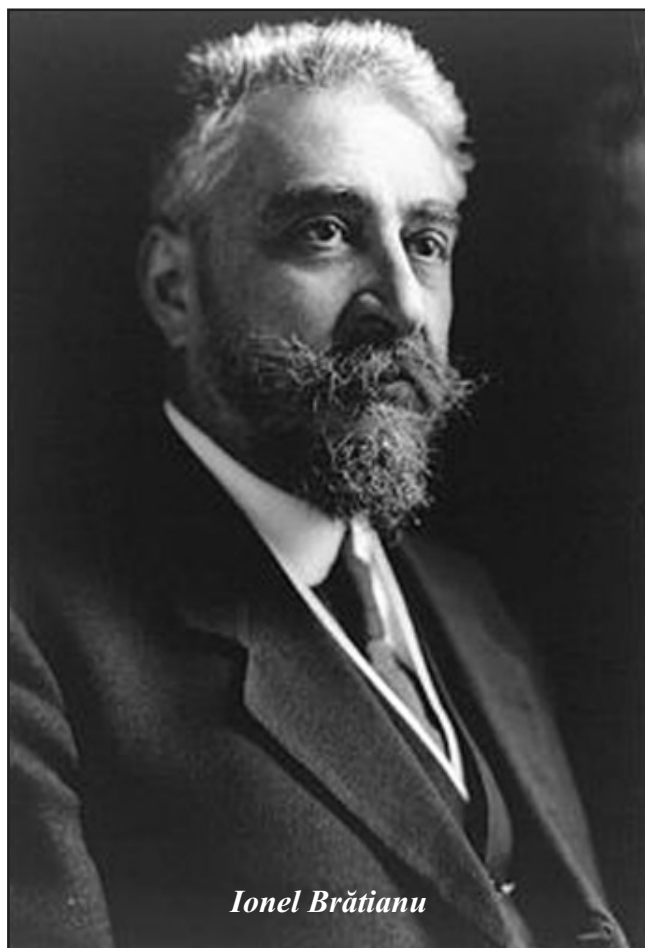
La izbucnirea Primului Război Mondial, pe plan intern, România era o țară în care, chiar dacă instituțiile regimului democratic erau prezente, funcționarea organismului statal era departe de standardele occidentale. Economia avea o structură arhaică și anacronică, bazată pe o agricultură de subsistență, tradițională și cu un nivel redus de productivitate.

Societatea era dominată de o aristocrație funciară (marii proprietari de terenuri agricole) care își exercita dominația asupra unei mase mari de populație, preponderent rurală și în covârșitoare măsură analfabetă.

Cu tot efortul făcut de elitele politice și intelectuale ale țării în a doua jumătate a secolului XIX, România era încă departe de sincronizare cu Occidentul european. În ciuda neajunsurilor, România rămâne cea mai productivă țară din Europa de Est datorită resurselor sale naturale și a potențialului agricol. Sistemul internațional era marcat la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX de rivalitatea dintre marile puteri pentru controlul lumii extraeuropene. În Europa, Germania devenise principala putere și comportamentul ei pe continent a determinat o extraordinară destrămare și recompunere a alianțelor în raport cu deceniile anterioare. România, prinsă în aceste jocuri de putere, pe de o parte era un obiect al rivalităților imperiilor vecine, care aveau pregătite planuri anexioniste pentru diferite părți ale teritoriului său, pe de altă parte încerca să-și creeze condițiile propice pentru îndeplinirea idealului național: formarea unui stat a tuturor provinciilor is-

torice românești.

România ar fi fost obligată să intre în război doar dacă aliata sa Austro-Ungaria era atacată, dar la izbucnirea conflictului militar, statul român a considerat că Austria a declanșat războiul și prin urmare a decis să rămână neutră. Pe scena politică se formase un curent germanofil, reprezentat de regele Carol I și de Petre Carp, și un altul care cerea o acțiune militară îndreptată împotriva Austro-Ungariei, în timp ce poporul ar fi dorit eliberarea Transilvaniei. După moartea regelui Carol I, la 16 octombrie 1914, curentul naționalist reprezentat de Take Ionescu, Nicolae Filipescu, Nicolae Iorga, Ion I.C. Brătianu și Octavian Goga a influențat decisiv intrarea în război a României, iar diplomația românească a început să poarte tratative cu ambele grupări beligerante, dar în special cu Antanta.

Ionel Brătianu

Noul Rege al României, Ferdinand, urma în scaunul domniei în împrejurări neasemănate de grele. „*Voii domni ca bun român*”, spunea Regele în clipa solemnă a jurământului. Între porunca sângelui și aceea a conștiinței, Regele Ferdinand o ascultase pe aceasta din urmă. România era cea mai curtată țară, deoarece așezarea ei geografică, puterea ei militară și ascendentul câpătat în urma războiului balcanic, dădeau participării ei la război cea mai mare greutate. Atât Puterile Centrale cât și statele Antantei au încercat și au făcut tot posibilul de a câștiga România de partea ei. Dar privirile și inimile Românilor se îndreptau în primul rând peste Carpați. Partizanii colaborării cu Franța și

Anglia: Ioan I.C. Brătianu, Nicolae Iorga, Take Ionescu, Barbu Șt. Delavrancea, Octavian Goga, Vasile Lucaci, Nicolae Filipescu, Regina Maria și mulți alții au desfășurat o intensă propagandă atât în țară, cât și peste hotare pentru realizarea idealului național, toți românii să se unească într-un singur stat.

Politica de război a lui Brătianu se rezuma la declarația: așteptarea momentului celui mai favorabil, pentru ca intrarea noastră în război să se facă cu maximum de folos, atât pentru noi cât și pentru prietenii noștri. Diplomația europeană îl numea „Sfinxul”, căci abilitatea și discreția sa, devenite legendare în istoria marelui război, împiedicase să i se cu noască intențiile.

România și-a negociat condițiile pentru intrarea în război cerând recunoașterea drepturilor României asupra Transilvaniei, încorporată în 1867 în Regatul Ungariei, asupra Bucovinei și a Banatului. Unii istorici militari apreciază că Imperiul Rus a avut o atitudine nesinceră și a întârziat aprobarea cererilor României pentru că se temea că va fi pusă în discuție situația Basarabiei pe care o anexaseră în 1812, aceasta fiind cauza principală a întârzierii intrării în război a României. În cele din urmă condițiile au fost acceptate și România s-a alăturat Antantei. La 17 august 1916 premierul Ion I. C. Brătianu a semnat două tratate, unul politic și unul militar, cu Anglia, Franța, Rusia și Italia.

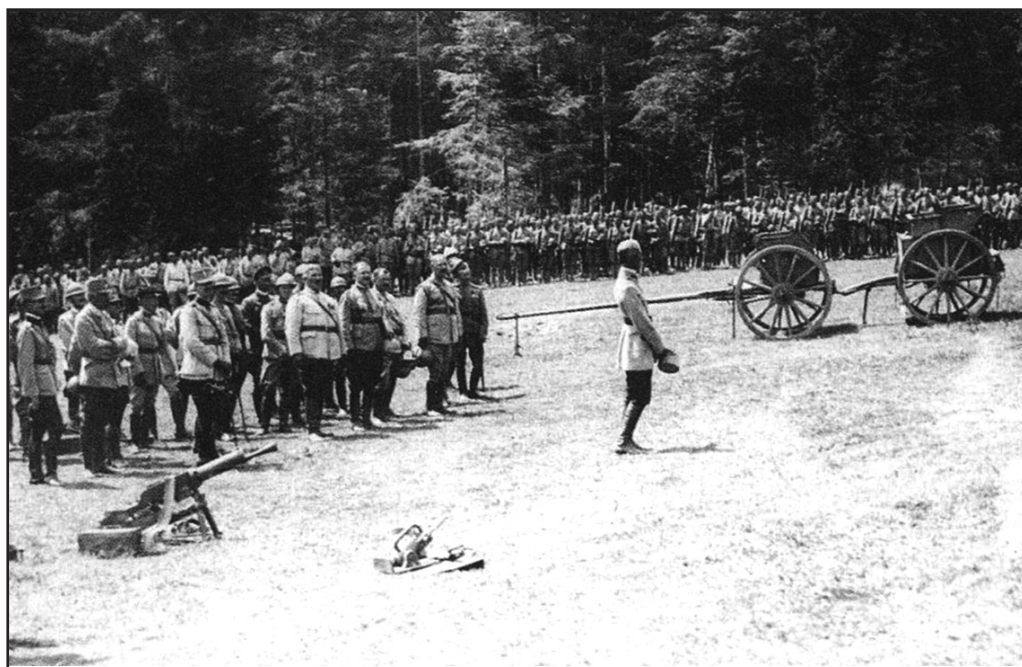
României i se promiteau teritoriile locuite de români în Imperiul Austro-Ungar, Transilvania până la Tisa, Banatul și Bucovina. În schimb, armata română trebuia să întărească aripa stângă a frontului rusesc, pe frontul austriac din Ardeal să fie susținută în operațiuni de ofensivă rusă și de o altă armată aliată spre Salonic, iar în Dobrogea să primească ajutoare militare rusești.

La 27 august 1916, România declara război Puterilor Centrale și trei armate române intrau în Transilvania, trecând imediat la atac. A doua zi Germania declara la rândul său război Regatului Român, apoi și Turcia și Bulgaria, iar la 1 septembrie 1916 armata a 3-a bulgară intra pe teritoriul român, în Dobrogea. Trecusera doar trei ani de când Bulgaria pierduse Cadriatrul, Dobrogea de Sud, și dorea să își ia revanșa.

Campania militară din 1916 a fost o nereușită, germanii au ocupat Bucureștiul la 6 decembrie și armata română s-a retras pe Siret. După o iarnă grea, petrecută de populație în condiții dificile, cu foamete și epidemie de tifos în Moldova suprapopulată cu refugiați, armata română a reușit să se refacă cu ajutorul misiunii franceze condusă de generalul **Henri Mathias Berthelot**. (În a doua parte a războiului, începând cu luna octombrie 1916 generalul Berthelot a fost detașat în România, ca șef al Misiunii Militare Franceze.

Pe toată durata misiunii în România generalul Berthelot a asigurat și rolul de consilier militar al regelui Ferdinand, comandantul de căpetenie al Armatei României. În semn de recunoștință pentru meritele sale deosebite, generalul H. M. Berthelot a fost decorat cu cele mai înalte distincții ale statului român, a fost declarat cetățean de onoare al României și a fost ales membru de onoare al Academiei Române.)

A urmat o vară cu mai multe lupte grele, cu mari sacrificii omenești ale ostașilor noștri pe câmpiile de bătălie de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

În toamna anului 1916, pe fondul crizei din Rusia care avea să ducă, în martie 1917, la căderea regimului țarist și venirea la putere a comuniștilor, operațiunile militare rusești au fost suspendate.

Dezorganizată, armata rusă a fost scoasă cu greu din țară de armata română care, la cererea Sfatului Țării din Basarabia, a trecut Prutul pentru a o curăța de bolșevici.

Anul 1918 în istoria românilor *UNIREA CEA MARE*

Realizarea României Mari prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat a fost rezultatul acțiunii românilor în condițiile favorabile create de sfârșitul Primului Război Mondial, când Imperiul Țarist și cel Austro-Ungar dispăreau de pe harta Europei.

Prima provincie românească care s-a unit cu România a fost **Basarabia**. În 1917 s-a constituit Partidul Național Moldovenesc, care va coordona mișcarea de eliberare a Basarabiei. Cu prilejul Congresului ostașilor moldoveni reunit la Chișinău (noiembrie 1917), acesta va proclama autonomia politică și teritorială a

Basarabiei; hotărăște constituirea forțelor armate proprii și convocarea unui organ reprezentativ al Basarabiei, Sfatul Țării, condus de Ion Incuț.

Realizarea deplină a autonomiei se înfăptuia prin proclamarea Republicii Democratice Moldovenești (decembrie 1917), membră cu drepturi depline în cadrul Republicii Federative Ruse.

Situația Basarabiei se agravează odată cu lovitura de stat bolșevică. Pentru a se pune capăt anarhiei și dezordinilor provocate de soldații ruși în retragere, se cere sprijinul armatei

române. Aceasta va restabili ordinea și prestigiul Sfatului Țării, ceea ce va determina guvernul Rusiei Sovietice să întrerupă relațiile diplomatice cu România.

În fața amenințărilor Rusiei și Ucrainei, Basarabia își proclamă independența (4 februarie 1918), iar la 27 martie 1918 Sfatul Țării, care cuprindea reprezentanți ai tuturor naționalităților, a adoptat cu majoritate de voturi hotărârea Basarabiei de a se uni cu România.

În timpul primei conflagrații mondiale, **Bucovina** a fost teatru de război, numeroși tineri fiind înrolați în armata austro-ungară. Începând din toamna anului 1918, situația provinciei s-a înrăutățit. În contextul reorganizării Imperiului pe baze federative, autoritățile habsburgice vehiculau teza anexării Bucovinei la Galiția. De asemenea, Ucraina ridica pretenții de stăpânire asupra provinciei, amenințând cu intervenția militară.

În octombrie 1918, la inițiativa lui Sextil Pușcariu și Iancu Flondor, a fost convocată la Cernăuți o adunare a reprezentanților populației românești care a ales Consiliul Național și a cerut în numele națiunii dreptul la autodeterminare. Lider politic al acestuia a fost ales Iancu Flondor.

Amenințarea ucraineană l-a determinat pe acesta să ceară sprijinul armatei române. Con-

siliul Național stabilește instituțiile Bucovinei (12 noiembrie 1918) și decide independența acesteia.

La 15/28 noiembrie 1918 Congresul General al Bucovinei, format din reprezentanți ai românilor, polonezilor, germanilor și rutenilor, votează unirea cu Regatul României.

În ceea ce privește **Transilvania**, încă de la începutul Primului Război Mondial s-au diversificat mijloacele de luptă ale românilor pentru unirea cu țara, activitate coordonată de Partidul Național Român (P.N.R.). În toamna anului 1918, în condițiile înfrângerii Puterilor Centrale și ale prăbușirii Austro-Ungariei, mișcarea națională a românilor din Transilvania s-a amplificat.

P.N.R. proclamă la Oradea **independența națiunii române** din cadrul dublei monarhii. La 12 noiembrie 1918 se formează Consiliul Național Român Central (C.N.R.C.), alcătuit din reprezentanți ai P.N.R. (Partidul Național Român) și P.S.D. (Partidul Social Democrat). Sediul C.N.R.C. s-a stabilit la Arad și avea rolul de a coordona, ca organ unic, mișcarea națională a românilor transilvăneni.

După modelul acestuia, s-au format consilii și gărzi locale în întreaga Transilvanie. Acestea au preluat controlul politic și administrativ în întreaga provincie, reușind să mențină ordinea. Pentru a da expresie voinței românilor transilvăneni, C.N.R.C. decide convocarea unei mari adunări la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia. M.A.N. (Marea Adunare Națională), sub președinția lui Gheorghe Pop de Băsești, se deschide în prezența a 1228 de delegați, a episcopului ortodox Miron Cristea, a episcopului greco-catolic Iuliu Hossu și a peste 100 000 de persoane. Vasile Goldiș a citit **Rezoluția Unirii cu România**. A doua zi au fost alese organele provizorii ale puterii de stat, Marele Sfat Național și Consiliul Dirigent, prezidat de Iuliu Maniu. Unirea a fost salutăată și recunoscută de naționalitățile din Transilvania. Ungaria recunoaște unirea prin tratatul de la Trianon (1920).

Marea Unire din anul 1918 încununa aspirațiile de veacuri ale românilor de a trăi într-un singur stat, fiind rezultatul luptei tuturor forțelor și categoriilor sociale interne.

Astfel, se desăvârșea formarea României Mari, noul stat având o suprafață de 295 049 km. și o populație de peste 18 milioane de locuitori. Recunoașterea noului stat s-a făcut în plan internațional prin tratatele de pace încheiate la Paris, în anii 1919-1920.

Astfel, datorită unor conflicte interstatale, precum războiul de la 1878 și prima conflagrație mondială, regii Carol I-ul și Ferdinand, au izbutit, prin strategie armată și diplomație de înalt nivel, să făurească statul cu numele **România**.